

KONU BATI ETKİSİYLE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı, XIX. yüzyılda başlayıp günümüze kadar devam eden bir edebî dönemdir. 1839 Tanzimat Fermanı ile başlayan Batı'ya yönelik sonucunda toplumda görülen kültürel değişimin edebiyata yansması olarak değerlendirilebilir.

Bu dönemde edebî türlerde ciddi değişiklikler görülür. Şiirlerin içeriklerinde ve biçimlerinde önemli değişiklikler yapılır. Düzyazı alanında daha önce görülmemiş roman, hikâye, modern tiyatro, makale, fıkra gibi pek çok yeni türde eserler verilmeye başlanır.

Yaşanan sosyal ve siyasal pek çok olay, Batı etkisiyle gelişen Türk edebiyatını etkiler ve kendi içinde devirlere ayrılmasına yol açar.

Tevfik Fikret

BATI ETKİSİYLE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ:

- * Tanzimat Dönemi Edebiyatı
- * Servetifünun Dönemi Edebiyatı
- * Fecriati Dönemi Edebiyatı
- * Millî Edebiyat Dönemi
- * Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan yenileşme süreci, 1860 yılında İbrahim Şinasi Efendi'nin Tercüman-ı Ahvâl adlı gazeteyi çıkarmasıyla edebî bir dönem özelliği kazanır.

Bu süreçte Batı edebiyatını tanıyan genç sanatçılar, önceleri çeviri yoluyla ardından telif eserlerle yeni bir edebî dönem başlatır. Batılı anlamda pek çok yeni tür bu dönemde okurlara sunulur ve edebiyatımız yeni bir döneme girer.

Tanzimat edebiyatı sanatçıların sanat anlayışları bakımından iki evrede incelenir:

Tanzimat Edebiyatı I. Dönemi'nde toplum için sanat anlayışı savunulurken; eşitlik, özgürlük, adalet, hukuk gibi toplumsal konulara önem

verilir.

Tanzimat Edebiyatı II. Dönemi'nde ise tam tersine dönemin siyasal ortamı sebebiyle sanat için sanat anlayışı savunulur ve toplumsal konular yerine bireysel konular ele alınır.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Dönemin fen bilimleri dergisi niteliği taşıyan Servetifünun dergisinin başına 1896 yılında Tevfik Fikret'in getirilmesiyle başlayan edebî dönemdir.

"Sanat, sanat içindir." anlayışı ile eserler ortaya koyan ve aslında kendilerine "Edebiyat-ı Cedide" denmesini isteyen bu genç sanatçılar, etrafında toplandıkları derginin ismiyle anılırlar. Şiirde ve düzyazıda toplumsal konulardan uzak, bireysel içerikli metinler hazırlayan sanatçıların, bıkkın, hastalıklı ve melankolik ruh halleri edebiyatın geneline hâkim olur. Dönemin en etkili isimleri olarak şiirde Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin, roman ve hikâyede Halit Ziya Uşaklıgil ve Mehmet Rauf öne çıkar. 1901 yılında Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızcadan çevirdiği Edebiyat ve Hukuk adlı makale gerekçe gösterilerek Servetifünun dergisi kapatılır, böylece Servetifünun Dönemi sona erer.

FECRİATI DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Servetifünun sanatçılarından dağınmasından sonra bir grup genç sanatçı, Servetifünun Topluluğu'nu eleştiren bir yaklaşımla edebiyat dünyasında boy gösterir.

Fecr-i Aticiler, "Fecr-i Ati Encümen-i Edebisi Beyannamesi" adıyla edebiyatımızda edebî bildiri yayınlayan ilk grup olarak tarihe geçer. Bu genç sanatçıların sanat anlayışları, yayımladıkları bildiride yer alan şu düşüncede ifadesini bulur:

"Sanat şahsi ve muhteremdir." Ancak bu düşünce sanatsal olarak

Cenap Şahabettin

Halit Ziya Uşaklıgil

Ömer Seyfettin

çok kıymetli olsa da topluluk üyelerini bir arada tutmaya yetmez ve 1911 yılında topluluk dağılır.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ

Bu dönem, 1911'de yayın hayatına başlayan ve Genç Kalemler dergisi etrafında toplanan Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp önderliğindeki sanatçıların başlattığı bir edebî hareket olarak ortaya çıkar. Bu sanatçılardan Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı Yeni Lisan adlı makale, Millî Edebiyat'ın bildirisi niteliğinde kabul edilir.

Millî Edebiyat sanatçıları, kullandıkları dil, biçim, ölçü ve işledikleri temalarla Millî Edebiyat'ın oluşumunu sağladılar. Bu dönemde edebiyatımız millî unsurlara yöneldi, dilde sadeleşmeye gidildi ve edebiyatın her alanında millî nitelik hâkim kılındı.

Bu dönemin eserlerinde yerli hayattan ve Türk tarihinden yararlanılırken, özellikle romanlarda mekân Anadolu olarak belirlendi

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Roman ve hikâye alanında millî ve dinî duyarlıkları dile getiren, bireyin iç dünyasını esas alan, toplumcu gerçekçi bakış açısını yansıtan ve modernizm etkisinde yazılmış pek çok eserimiz bulunuyor. Her alanda onlarca sanatçımız, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nı oluşturan bu eserleri kaleme aldı.

SORULAR

Soru 1

(I) Tanzimat Fermanı'nın ilanından (1839) sonra siyasal ve sosyal alanda görülen Batı kaynaklı değişim ve gelişmeler şiire de yansır. (II) Şinasi'nin 1859'da Fransızcadan çevirdiği şiirleri yayımladığı "Tercüme-i Manzume" adlı eserini, sonraki yıllarda özellikle Fransız şairlerden yapılan başka çeviriler izler. (III) Bu eserler aracılığıyla şiir türü, Türk edebiyatında boy vermeye başlar.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde bilgi yanlışı yoktur?

- A) Yalnız I.
- B) Yalnız III.
- C) I ve II.
- D) II ve III.
- E) I, II ve III.

Cevap: C

Soru 2

(I) Servetifünun sanatçıları "sanat için sanat" ilkesine bağlıdırlar. (II) Cümlelerin dize ya da beyitte tamamlanması kuralını yıkmışlar ve cümleyi özgürlüğüne kavuşturmuşlar. (III) Fransız Devrimi'nin getirdiği yurt, hak, adalet, özgürlük, eşitlik gibi kavramları Türk edebiyatına taşıdılar. (IV) Teknik açıdan sağlam eserler kaleme alıp, betimlemeyi ve nesnelliliği benimsediler. (V) Edebî tür ve şekiller ile üslup özellikleri itibarıyla Türk edebiyatına pek çok yenilikler getirdiler.

Numaralanmış yargılardan hangisinde Servetifünun ile ilgili bilgi yanlışı var?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Cevap: C

Soru 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı var?

- A) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının oluşumunda Tanzimat Fermanı'nın ilanı etkili oldu.
- B) Türk edebiyatının dönemlerinin belirlenmesinde kültürel değişim de göz önünde bulunduruldu.
- C) Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı Yeni Lisan adlı makale, Millî Edebiyat'ın bildirisi niteliğindedir.
- D) Tanzimat Edebiyatı II. Dönemi'nde toplum için sanat anlayışı savunulurken; eşitlik, özgürlük, adalet, hukuk gibi toplumsal konulara önem verildi.
- E) 1901 yılında Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızcadan çevirdiği Edebiyat ve Hukuk adlı makale gerekçe gösterilerek Servetifünun dergisi kapatıldı ve böylece Servetifünun Dönemi sona erdi.

Cevap: D